

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVÅRD

Åtgärdsplan för forskarutbildningen i kulturvård

Forskarutbildningen i kulturvård granskades under höstterminen 2022. Granskningen genomfördes av en bedömargrupp bestående av Karl-Gunnar Olsson, Chalmers (ordf), Bodil Axelsson, Linköpings universitet, Gunilla Lagnesjö, Riksantikvarieämbetet, Tom Cubbin, HDK-Valand och Niklas Warwas, BioEnv (doktorandrepr). Som underlag för granskningen fick bedömargruppen tillgång till olika typer av skriftligt material om forskarutbildningen i kulturvård (sammanfattande dokument, se bilaga 1). Intervjuer genomfördes den 10 oktober 2022. Bedömargruppens slutliga utlåtande presenterades i februari 2023 (se bilaga 2).

Under våren 2023 har bedömargruppens utlåtande diskuterats i institutionens forskarutbildningsråd (FUR) samt vid en heldag för doktorander, handledare och doktorandexaminatorer vid institutionen för kulturvård den 11 maj 2023, nedan benämnd "Forskarutbildningsdag".

Denna åtgärdsplan har utarbetats av en arbetsgrupp inom Forskarutbildningsrådet (FUR), bestående av studierektor för forskarutbildningen Katarina Saltzman, proprefekt Feras Hammami samt en representant för doktoranderna, Maitri Dore. Arbetet har genomförts i samråd med prefekt Anneli Palmsköld och med övriga ledamöter i Forskarutbildningsrådet (FUR).

Övergripande reflektioner

Vår målsättning med denna åtgärdsplan är att, med utgångspunkt i den genomförda utvärderingen, identifiera åtgärder som kan bidra till att säkerställa och förbättra kvaliteten på forskarutbildningen i kulturvård. Vi är mycket tacksamma för det stora arbete som bedömargruppens lagt på att sätta sig in i forskarutbildningen i kulturvård, och för deras kommentarer.

Bedömargruppen noterar de särskilda utmaningar som följer av det faktum att forskarutbildningen i kulturvård bedrivs på två orter, Göteborg och Mariestad, och dessutom med flera samverkansdoktorander som har sin dagliga arbetsplats på andra orter. När granskningen genomfördes fanns fem samverkansdoktorander bland institutionens elva aktiva doktorander – en ovanligt stor andel. Av övriga sex doktorander var tre antagna inom ramen för EU-finansierade forskarskolor, två finansierade genom särskilda satsningar på hantverksvetenskap och en (1) anställd inom ramen för ett externfinansierat projekt.

Bedömargruppen lägger i sitt utlåtande stor vikt vid ämnet kulturvårds särprägel och de särskilda utmaningar som ämnets utveckling innebär. De framhåller vikten av kontinuerlig bevakning av, och aktivt deltagande i forskningsområdet på såväl nationell som internationell nivå. I detta sammanhang är antagning av doktorander en nyckelfråga. Bedömargruppen noterar att "endast enstaka doktorander har antagits på fakultetsmedel" och att det inte sker någon sammanhållen antagning av

doktorandgrupper. På grund av de låga fakultetsanslagen till forskning har institutionen för kulturvård endast kunnat anta enstaka doktorander på fakultetsmedel under de senaste decennierna och en årligen återkommande sammanhållen antagning av doktorandgrupper är i nuläget en utopi. För att möjliggöra en sådan förändring krävs en höjning av fakultetsanslaget för forskning, och detsamma gäller flera av de åtgärder som föreslås av bedömargruppen. *Vi vill särskilt framhålla för fakultetsstyrelsen att utvärderingen visar att fakultetsanslagen för forskning till institutionen för kulturvård behöver höjas.*

Några av bedömargruppens rekommendationer och kommentarer rör frågor där institutionen redan vidtagit åtgärder. Exempelvis rekommenderas en förstärkning av inriktningen konservering genom nyrekrytering av doktorander och forskare. En sådan satsning är redan på gång och inkluderar två nya doktorander med inriktning konservering från september 2023. Även en ny samverkansdoktorand med hantverksvetenskaplig inriktning antogs i september 2023.

Bedömargruppen rekommenderar ett förtydligande av målen i den allmänna studieplanen för forskarutbildning i kulturvård genom att Högskoleförordningens mål tolkas och preciseras i relation till ämnet kulturvård. Detta är en intressant tanke, men inte helt lätt att genomföra med tanke på hur de allmänna studieplanerna är utformade inom GU/Nat.fak. *Vi vill gärna ha en kommentar till i vad mån fakultetsstyrelsen ser detta som möjligt och önskvärt.*

Bedömargruppen rekommenderar oss även att i högre grad använda de individuella studieplanerna för att precisera den ämnesspecifika kunskapsutvecklingen genom att "låta ISP utvecklas som verktyg för att synliggöra varje doktorands specifika koppling till en bred förståelse av teorier och metoder i ämnet kulturvård". Vår tolkning är att detta är något vi i högre grad kan uppmuntra doktorander, handledare och examinatorer att beakta i arbetet med de individuella studieplanerna. ISP-verktyget som sådant behöver inte förändras för att detta ska vara möjligt. Snarare handlar det om att uppmärksamma denna möjlighet i de forum där doktorander, handledare och examinatorer möts.

Planerade och genomförda åtgärder på institutionsnivå

I det följande preciseras vilka åtgärder som planeras, och vilka som redan påbörjats/genomförts, i relation till synpunkter som framförts av granskarna i utvärderingen.

Granskarnas synpunkter	Institutionens svar	Institutionens åtgärd	Tidplan och ansvar
1) Utvärderingen betonar betydelsen av såväl ämnesutveckling som kontinuitet inom forskningsområdet kulturvård och framhåller att aktuella samhällsförändringar visar på ämnets relevans och samhällsnytta, men också utmaningar i fråga om ämnesutveckling.	Frågor om ämnets identitet och roll i samhället är av centralt intresse för oss som arbetar med forskarutbildningen i kulturvård. Vi hoppas att institutionens tilldelning av fakultetsmedel för forskning kommer att öka, något som avsevärt skulle kunna stödja våra möjligheter till ämnesutveckling.	Forskare och lärare vid institutionen arbetar ständigt för fortsatt utveckling av forskningsområdet kulturvård.	Ämnesutveckling är ett kontinuerligt arbete och ett kollektivt ansvar för lärare och forskare vid institutionen. Forskarkollegiet, lett av prorektor, ansvarar för att koordinera detta arbete genom att planera och koordinera olika forskningsaktiviteter.
2) Bedömagruppen rekommenderar att i högre grad använda de individuella studieplanerna för att precisera den ämnesspecifika kunskapsutvecklingen genom att "låta ISP utvecklas som verktyg för att synliggöra varje doktorands specifika koppling till en bred förståelse av teorier och metoder i ämnet kulturvård".	Vi ser möjligheter att använda de individuella studieplanerna för att precisera den ämnesspecifika kunskapsutvecklingen. ISP-verktyget som sådant behöver inte förändras för att detta ska vara möjligt.	Vi kommer att uppmärksamma dessa möjligheter i de forum där doktorander, handledare och examinatorer möts. Alla doktorander, handledare och examinatorer kommer framöver att samlas minst en gång per år för gemensamma samtal om forskarutbildningsrelaterade frågor.	Studierektor för FU ansvarar för att årliga träffar för doktorander, handledare och examinatorer arrangeras. Dessa forskarutbildningsdagar genomförs från och med maj 2023.
3) Bedömagruppen noterar att endast ett fåtal av doktoranderna i nuläget undervisar, och påminner om att undervisning är en viktig del i meriteringen för	När granskningen genomfördes hade en stor andel av doktoranderna begränsade möjligheter till institutionstjänstgöring (samverkansdoktorander,	Vi kommer att se över möjligheterna för doktorander att delta i undervisning på grund- och avancerad nivå, eller på annat sätt interagera med	Forskarutbildningsrådet (FUR) ansvarar för översyn och överväger behovet av en strategi, senast under 2024. Studierektor för

doktorander som vill fortsätta verka inom akademien. De uppmanar institutionen att se över möjligheterna för doktoranderna att delta i grundutbildningen.	doktorander inom EU-finansierade forskarskolor). Vi instämmer i att det är viktigt att doktorander ges möjlighet att delta i undervisning på grund- och/eller avancerad nivå, eller på annat sätt interagera med studenter.	studenter. Vi överväger behovet av en strategi för institutions-tjänstgöring (institutionen för geovetenskap har nyligen har tagit fram en sådan som vi kan hämta inspiration från).	forskarutbildningen ansvarar för att programansvariga via utbildningsansvarig får information om vilka doktorander som är aktuella att involvera i undervisning.
4) I utvärderingen framhålls att det finns behov av att skapa aktiviteter som stödjer doktoranderna att resonera kring värderingsförmågor och förhållningssätt, särskilt etik . Bedömargruppen uppmanar oss att identifiera relevanta kurser i etik och uppmana doktoranderna att gå dem tidigt under forskarutbildningen.	Frågor om etik lyftes som en huvudpunkt vid den Forskarutbildningsdag som genomfördes 11 maj 2023. Detta kommer att följas upp med årligen återkommande aktiviteter med fokus på forskningsetiska aspekter inom kulturvård. Doktorander, handledare och examinatorer uppmanas även att delta i aktiviteter utanför institutionen med fokus på etik.	Årligen återkommande seminarier och andra aktiviteter med fokus på etik och forskningsstöd planeras. Vi överväger möjligheten att inkludera etik i vår befintliga teori- och metodkurs, men lutar åt att det vore bättre att skapa en ny kurs på tema "kulturvårdens forskningsetik", 2 hp. Vi kommer även fortsättningsvis att uppmuntra doktorander att följa etikkurser vid andra institutioner.	Ansvaret för att årliga aktiviteter med fokus på etik genomförs från och med 2023 vilar på forskar-kollegiet, lett av prorektor. Frågan om eventuell etikkurs och/eller inkludering av etikmoment i befintlig teori- och metodkurs bereds av Forskarutbildningsrådet (FUR) under ledning av studierektor under 2024.
5) Bedömargruppen rekommenderar att institutionen tar fram en policy för tillsättning av bihandledare i vilken grunderna för tillsättning av handledare tydliggörs, liksom hur ansvaret fördelas inom handledargruppen. De påminner om att doktorandens behov av relevant handledar-kompetens behöver sättas i första rummet. De rekommenderar oss	Frågor om tillsättning av handledare hanteras i Forskarutbildningsrådet utifrån en policy med doktorandens behov i centrum. Vi inser att denna policy behöver skrivas ner och förtydligas.	En skriftlig policy för tillsättning av handledare (huvudhandledare och bihandledare, interna och externa), samt hur resurser och ansvar fördelas mellan huvudhandledare och bihandledare, kommer att tas fram med stöd av de synpunkter som framkom i utvärderingen.	Forskarutbildningsrådet (FUR), under ledning av studierektor, ansvarar för att åtgärden genomförs under 2024.

samtidigt att överväga att minst en bihandledare per doktorand bör ha anställning vid institutionen.			
6) Bedömagruppen uppmärksammar risken för språkbarriärer och framhåller att alla officiella dokument behöver finnas på både svenska och engelska. De rekommenderar att en tydlig policy tas fram som förtydligar när och var doktoranderna kan förvänta sig kommunikation på svenska respektive engelska.	Vi konstaterar att detta är en fråga som inte enbart berör forskarutbildningen. Icke-svensktalande medarbetares perspektiv måste beaktas, samtidigt som svenskan är myndighetsspråk. Institutionen behöver ta fram en tydlig policy för vilket språk som används när, som omfattar alla slags möten och kommunikation inom institutionen.	En policy för vilket språk som används när, som omfattar all slags möten och kommunikation inom institutionen, kommer att ingå i kommunikationsplan som tas fram under 2023.	Prefekt och kommunikatör ansvarar för att detta genomförs före årsskiftet 2023/24.
7) Bedömagruppen framhåller doktorandernas individuella vägar genom forskarutbildningen och efterlyser en sammanhållen antagning av doktorander för att möjliggöra mer utbyte och gemensam reflektion i doktorandgruppen. De kommenterar även att antalet handledningstimmor är lågt och rekommenderar institutionen att arbeta för att huvudhandledare och biträdande handledare får fler timmar till förfogande för uppdraget.	Så länge våra doktorander endast i undantagsfall är antagna inom externfinansierade projekt behöver kostnaderna för doktorandtjänster och handledningstid täckas av fakultetsanslaget. Vi instämmer i att sammanhållen antagning är önskvärt, men tyvärr svårt att uppnå med nuvarande ekonomiska ramar. Av samma skäl är det i nuläget inte möjligt att erbjuda fler timmar för handledningsuppdrag. Institutionsledningen arbetar ständigt för att förbättra de ekonomiska villkoren.	En samlad antagning av tre nya doktorander har genomförts. Institutionsledningen och forskarkollegiet uppmuntrar och stöttar ansökningar om externa medel som involverar doktorander. Arbete pågår med att utveckla forskningskollegiet med nya arbetsformer och aktiviteter, seminarier och en möjlig forskningsinfrastruktur, vilket kan bidra till att stärka möjligheterna att anta externfinansierade doktorander.	Tre nya doktorander har antagits i september 2023. Forskningskollegiet i samråd med Forskarutbildningsrådet (FUR), under ledning av proprefekt och studierektor för forskarutbildning, arbetar kontinuerligt för att skapa förutsättningar för framtida antagning av nya doktorander, med målet att så långt som möjligt anta flera doktorander samtidigt.

8) Utvärderingen uppmanar oss att vara uppmärksamma på de utmaningar och möjligheter som den geografiska spridningen, med ett begränsat antal doktorander fördelade på två campus samt samverkansdoktorandernas olika arbetsplatser, innebär, och att se spridningen som en tillgång.	Vi instämmer i att den geografiska spridningen är både en utmaning och en tillgång. En utvärdering behövs för att dra lärdom av de senaste årens erfarenheter av att ha många samverkansdoktorander, och fundera vidare på hur vi bäst kan ta vara på den geografiska spridningens fördelar (t ex genom att involvera samverkansdoktoranders arbetsplatser i gemensamma forskarutbildningsaktiviteter)	En systematisk utvärdering av erfarenheterna av att institutionen under en period haft många samverkansdoktorander kommer att genomföras. I utvärderingen kommer doktoranders, handledares, examinatorers och alumnens perspektiv att dokumenteras och analyseras.	Utvärderingen leds av Forskarutbildningsrådet (FUR). En särskild arbetsgrupp, med representation från doktoranderna, bildas för att genomföra utvärderingen. Ytterst ansvariga: studierektor och proprefekt. Utvärderingen genomförs under 2024.
9) Bedömagruppen efterlyser åtgärder för ökad systematisk förståelse av forskningsområdet, och menar att området i sin helhet inte får ett tillräckligt tydligt uttryck i kollegial samvaro.	Institutionen instämmer i att gemensamma samtal om forskarutbildningsrelaterade frågor och kollegial samvaro är av stor vikt för forskarutbildningen liksom för hela forskarkollegiet.	Alla doktorander, handledare och examinatorer samlas minst en gång per år för gemensamma samtal om forskarutbildningsrelaterade frågor. Doktoranderna bjuds sedan 2023 även in att delta i forskarkollegiet.	Studierektor för FU ansvarar för att årliga träffar för doktorander, handledare och examinatorer genomförs från och med 11 maj 2023. Proprefekt ansvarar för att doktoranderna inkluderas i forskarkollegiet.
10) I utvärderingen betonas betydelsen av mötesplatser för doktorandernas inskolning i fältet kulturvård. Särskilt framhålls betydelsen av högre seminariet. Bedömagruppen rekommenderar institutionen att skapa incitament för högre närvaro vid högre seminariet av såväl	Vi vill hitta sätt att öka engagemanget, höja närvaron och göra seminariemiljön så inbjudande som möjligt. Ett förslag är att seminarieschemat huvudsakligen ska spikas redan i början av terminen för att kunna kommuniceras tydligare. Vi vill även testa att involvera programkollegierna (GRU) i seminarieplaneringen.	En planeringsgrupp, där minst en doktorandrepresentant ingår, inrättas för att samordna och planera dessa aktiviteter. Parallellt med det undersöks möjligheter till aktiviteter i andra former, exempelvis "forskarfika" som testas under ht 23. Sedan några år avsätts även särskilda medel för tematiskt inriktade	Ett nytt tematiskt upplägg för högre seminariet prövas från och med vt 24. En seminarieplaneringsgrupp har bildats i sept 2023. Arbetet leds av studierektor för FU och proprefekt. Proprefekt ansvarar för att se över om/hur de tematiska

doktorander som seniora forskare.	Vi önskar även utveckla fler forum för diskussion om forskningsfrågor och metoder inom kulturvård. Utöver seminarier, forskarkollegium och årliga FU-träffar kan exempelvis "writing retreats", läsgrupper och forskarfika bli aktuella.	seminarier som hittills nyttjats endast i begränsad omfattning.	seminarierna kan aktiveras.
11) I utvärderingen rekommenderas att centrala kurser i forskarutbildningen ska ges regelbundet och minst vartannat år. Vi uppmanas också att överväga om större kurser kan delas upp i mindre för att underlätta för deltidsdoktorander.	Redan idag är målsättningen att de centrala kurserna ska ges minst vartannat år, vilket dock inte alltid varit möjligt pga begränsat studentunderlag. Strategiskt viktiga samtal förs med ansvariga för den nystartade forskarutbildningen i kulturvård vid Uppsala universitet om möjligheter till fördjupad samverkan kring doktorandkurser. Att dela upp våra större kurser i mindre delar skulle enligt vår uppfattning minska möjligheterna till interaktion i doktorandgruppen.	Utöver fortsatt arbete med befintliga forskarutbildningskurser kommer vi att överväga möjligheten att utveckla nya kurser i mindre format (t ex ovan nämnda etikkurs).	Frågan bereds av Forskarutbildningsrådet (FUR), under ledning av studierektor för FU, under 2024.
12) I utvärderingen nämns GU:s satsningar på kulturarv och hållbarhet som en styrka och en utmaning för forskarutbildningen i kulturvård när det gäller att "vidmakthålla det sammansatta behov av kunskap och	Vi avser att fortsätta utveckla och dra nytta av de olika nätverk och samarbeten som institutionen är involverade i, t ex rörande kulturarv och hållbarhet, kritiska kulturarvsstudier, "heritage science" och hantverksvetenskap, och ser dessa	Fortsatt samverkan inom GU kring frågor om kulturvård och hållbarhet, bland annat genom profilområdet <i>Kulturarv och hållbarhet</i> (CULTSUS), och fortsatt utveckling av andra relevanta nätverk för att stärka och utveckla	Forskarkollegiet, under ledning av prorektor, har kontinuerligt ansvar för dessa samarbeten. CULTSUS har etablerats under 2023, under ledning av en av

kunskapsbildning som fältet behöver”.	som en viktig resurs för forskarutbildningen.	kunskapsbildningen inom ämnesområdet.	institutionens professorer.
13) Bedömagruppen rekommenderar oss att uppmuntra doktorandernas självorganisering i frågor som rör forskarutbildningen.	Vi är medvetna om värdet av doktorandernas självorganisering, och har även tidigare uppmuntrat detta, bland annat genom att erbjuda finansiering för doktorandinitierade aktiviteter.	Vi kommer framöver, liksom tidigare, att uppmuntra doktorandernas självorganisering, bland annat genom att erbjuda finansiering för doktorandinitierade aktiviteter.	Detta sker kontinuerligt. Ansvarig är studierektor för FU.
14) Utvärderingen uppmanar institutionen att ge stöd till doktorander som vill utveckla alternativa former för publicering . I sammanhanget nämns konferensen <i>Biennial International Conference for the Craft Sciences</i> (BICCS) som hålls vid institutionen, där okonventionella format för publicering prövats.	Alternativa publiceringsformer (<i>non-traditional research outputs, NTROs</i>) har sedan länge diskuterats och i viss mån prövats inom forskarutbildningen i kulturvård, i synnerhet inom hantverksvetenskap. Institutionen ser positivt på detta och stödjer utvecklingen av alternativa publiceringsformer, t ex genom BICCS-konferensen. Vi är medvetna om att doktorander som vill pröva sådana publiceringsformer behöver ett starkt stöd. En väsentlig faktor i sammanhanget är också hur NTRO-publikationer räknas i bibliometriska mätningar.	Konferensen BICCS genomförs vartannat år, nästa gång 2025. Konferensen innefattar samarbete med tidskriften <i>FormAkademisk</i> som är en kanal för publicering av NTROs. För att ytterligare utveckla dessa möjligheter söker vi stöd i hur andra forskarutbildningsmiljöer har arbetat med alternativa publiceringsformer.	För det kontinuerliga arbetet med att främja alternativa publiceringsformer ansvarar institutionens professorer i hantverksvetenskap.

Forskarutbildningsrådet vid institutionen (FUR) ansvarar för uppföljning av åtgärdsplanen.

Underlag för utvärdering av utbildning på forskarnivå vid Institutionen för kulturvård ht 2022 – kommentarer och läsanvisningar

Katarina Saltzman, studierektor för forskarutbildningen

Sammanfattning

Syftet med detta dokument är att ge en översikt över det material som samlats som underlag för granskningen av forskarutbildningen i kulturvård vid Göteborgs universitet höstterminen 2022. Dokumentet innefattar kortfattade kommentarer till dokumenten och avser att fungera som läsanvisning. Underlagsmaterialet finns i sin helhet tillgängligt för bedömargruppen i en samlingsmapp på OneDrive med rubriken "KV – inputdokument 2022". Länk till mappen tillhandahålls av fakultetens forskarutbildningshandläggare Gabriella Olshammar.

Relevanta webbsidor

Information om forskarutbildningen vid Institutionen för kulturvård finns på hemsidan:

- <https://www.gu.se/kulturvard/var-forskarutbildning>

Samlad information om forskarutbildning vid Naturvetenskapliga fakulteten:

- <https://www.gu.se/naturvetenskap/forskarutbildning>

Övergripande information om utbildning på forskarnivå vid Göteborgs universitet:

- <https://www.gu.se/forskarutbildning>

Mer detaljerad information, riktad till antagna doktorander samt till lärare och administratörer som på olika sätt är inblandade i forskarutbildningen, finns samlad på institutionens och fakultetens interna hemsidor på Medarbetarportalen. Pdf-versioner av dessa sidor finner ni i OneDrive i mappen "Doktorandwebb Institution och fakultet".

Kort om Institutionen för kulturvård

Vid Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet bedrivs professionsförberedande utbildningar och forskning med inriktning mot kulturarvsfrågor, landskap och kulturmiljöer, byggnader, trädgårdar, kulturhistoriska föremål och interiörer. Utbildning bedrivs på grundläggande och avancerad nivå, liksom på forskarnivå. Institutionen är verksam på två orter: I Göteborg utbildas bebyggelseantikvarier och konservatorer, och i Mariestad utbildas bygghantverkare, trädgårdsmästare och landskapsvårdare. Forskning och forskarutbildning bedrivs på båda orterna.

Forskningen i kulturvård är tvärvetenskaplig och mångfacetterad med forskningsgrupperingar kring konservering, byggd miljö och hantverk. Kulturvård fördjupar kunskaper, färdigheter och förhållningssätt inom rengöring, lagning, reparation, underhåll, renovering, transformering, restaurering, återbruk, anpassning samt rekonstruktion av befintliga materiella och immateriella resurser, varav somliga definieras som kulturarv. Kulturvård undersöker också bruket av kulturarv och befintliga resurser, där ämnet utvecklar perspektiv och metoder för att involvera fler aktörer och grupper att vårda sina livsmiljöer och kulturarv.

Forskarutbildningen i kulturvård

Utbildningen på forskarnivå speglar den bredd och komplexitet som ämnesområdet kulturvård har. Doktorandernas forskningsprojekt berör på olika sätt vård och utveckling av kulturmiljön. Eftersom fältet är brett och mångsidigt används en rad olika metoder, arbetssätt och vetenskapliga perspektiv, hämtade från såväl naturvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap som konstnärlig forskning. Många av projekten genomförs i nära samverkan med professionella aktörer inom kulturvården i samhället.

Forskarutbildning i kulturvård har bedrivits vid Göteborgs universitet sedan 1991. Hittills har 37 doktorsavhandlingar och 16 licentiatuppsatser i kulturvård presenterats och godkänts vid Institutionen för kulturvård (<https://www.gu.se/kulturvard/doktorsavhandlingar-och-licentiatuppsatser-vid-institutionen-for-kulturvard>). Göteborgs universitet har länge varit det enda lärosäte i landet som erbjudit forskarutbildning i kulturvård. Från halvårsskiftet 2022 finns forskarutbildning i kulturvård även vid Uppsala universitet.

Nämnas kan att den nyligen utkomna boken *Kulturvård: en introduktion* innefattar ett kapitel som belyser forskarutbildningen i kulturvård utifrån de avhandlingar som färdigställts inom ämnet (Löfgren 2021).

Våra doktorander

Under höstterminen 2022 finns elva aktiva doktorander i kulturvård vid Göteborgs universitet, varav en är antagen från 2022-09-01. Ytterligare en rekrytering till en institutionsfinansierad doktorandtjänst planeras att genomföras under hösten 2022, och en ansökan om antagning som samverkansdoktorand är för närvarande under behandling. Antalet aktiva doktorander vid institutionen har under de senaste tio åren varierat en del men ligger normalt mellan tio och 15.

Bland de nu aktiva doktoranderna är sex kvinnor och fem män, och av de 18 som disputerat under de senaste tio åren är tio kvinnor och åtta män. Doktorandgruppen i kulturvård har således en relativt jämn könsfördelning. Under de senaste åren har andelen internationellt rekryterade doktorander ökat markant. Idag har fem av våra doktorander sin bakgrund och grundutbildning i andra länder än Sverige (Nederländerna, Indien, Australien, Island och Frankrike). Tre av dessa har rekryterats inom ramen för europeiska forskarskolor, dit endast sökande med internationell bakgrund är behöriga. Generellt sett upplever vi att andelen internationella sökande vid utlysning av doktorandtjänster har ökat.

Av institutionens nuvarande doktorander är fem samverkansdoktorander. Flera samverkansdoktorander har också disputerat under de senaste åren (exempelvis Arja Källbom, Joakim Seiler, Erik Småland). Den stora andelen samverkansdoktorander är ett resultat av att antagning av samverkansdoktorander särskilt prioriterades under andra halvan av 2010-talet. Genom kulturvårdsämnets nära koppling till kulturvårdens yrkesfält har samverkansformen visat sig vara en lämplig väg att möjliggöra forskarutbildning för yrkesverksamma inom fältet.

Jämfört med andra institutioner vid Naturvetenskapliga fakulteten är medelåldern bland kulturvårdsdoktoranderna relativt hög. Många av våra doktorander har tidigare arbetslivserfarenhet inom olika delar av det kulturvårdande fältet. Flera av doktoranderna, i synnerhet bland samverkansdoktoranderna, genomför sin forskarutbildning på deltid (dock minst 50%) och kombinerar den med annat arbete. Detta innebär att utbildningen i många fall dras ut över längre tid.

Doktorandmiljön präglas av att institutionens verksamhet bedrivs på två orter, Mariestad och Göteborg, och doktorander finns knutna till båda orterna. Detta innebär att antalet doktorander på respektive ort är litet, i synnerhet som samverkansdoktoranderna har sin primära arbetsplats hos sina respektive arbetsgivare på andra orter i landet. Till följd av att doktoranderna är spridda på flera orter är digitala mötesformer viktiga för att samla och utbyta erfarenheter inom doktorandgruppen.

Seminarieverksamheten vid Institutionen för kulturvård har därför sedan länge, även före pandemin, bedrivits med möjlighet att delta via videokonferens. Under de senaste åren har som bekant onlinemöten fått större betydelse, och de tekniska möjligheterna utvecklats. Under pandemin infördes även digitala doktorandträffar en gång i månaden under rubriken ”PhD fika”. Pandemins oväntade utmaningar och hastigt förändrade arbetsformer underströk vikten av att värna om doktorandernas arbetsmiljö. Studierektor för forskarutbildningen, prefekt, handledare och examinator stöttar doktoranderna i sådana frågor, vid behov med stöd av företagshälsovården.

Genom samverkan med det kulturvårdande yrkesfältet bibehålls kontakter med många av dem som disputerat vid institutionen. Vi har därmed god kännedom om alumnernas fortsatta karriärer, även om vi inte genomfört någon regelrätt alumnundersökning på institutionsnivå gällande forskarutbildningen. Flera disputerade kulturvårdare är också verksamma som lärare och forskare vid institutionen och några inom kulturvård vid Uppsala universitet.

Roller och rutiner

Nedan ges en kortfattad presentation av några viktiga roller i forskarutbildningen i kulturvård. För mer utförlig information, se institutionens interna webbsida (i OneDrive under Doktorandwebb), under rubriken *Ansvar och roller för forskarutbildningen vid Institutionen för kulturvård*.

Antagning

Till utbildning på forskarnivå vid Göteborgs universitet antas endast doktorander som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor samt har studiefinansiering. Doktorand kan antas till utbildning på forskarnivå med antingen licentiatexamen eller doktorsexamen som slutmål. Vid Institutionen för kulturvård finns för närvarande en doktorand antagen med licentiatexamen som slutmål, övriga är antagna till doktorsexamen.

Samtliga utbildningsplatser på forskarnivå som leder till en doktorandanställning ska lysas ut och antagning sker i konkurrens med andra sökande. Vid Institutionen för kulturvård bereds frågor om utlysning och antagning i Forskarutbildningsrådet. Inkomna ansökningar granskas av en beredningsgrupp som utses av Forskarutbildningsrådet. I gruppen ingår minst en potentiell handledare, en examinator, studierektor för forskarutbildningen, personalhandläggare samt en doktorandrepresentant.

Vid antagning av doktorand finansierad inom ramen för extern anställning – så kallad samverkansdoktorand – kan undantag från utlysning av utbildningsplats göras. Ansökningar om antagning som samverkansdoktorand bereds i Forskarutbildningsrådet och granskas av minst två sakkunniga forskare/lärare inom institutionen. Naturvetenskapliga fakulteten har en handbok för antagning av samverkansdoktorander (finns i OneDrive under Styrdokument).

Bilaga 1

Handledare

Prefekt beslutar om utseende av handledare. Huvudhandledare eller biträdande handledare ska vara minst docent och tillsvidareanställd lärare. Till huvudhandledare utses den person som planeras ha det största löpande ansvaret för att stödja doktoranden i avhandlingsarbetet.

Prefekten ansvarar för att handledarna är utsedda senast en månad efter antagning.

Handledare är skyldig att informera sig om vilka regler som gäller för utbildning på forskarnivå. Alla handledare anställda vid institutionen för kulturvård ingår i kulturvårds forskar- och handledarkollegium. Handledare förväntas även delta i andra aktiviteter kring utbildning på forskarnivå som arrangeras av institution, fakultet eller universitet.

Doktoranderna är berättigade till handledning motsvarande ett sammanlagt minimum av 340 timmar under studietiden, vilket inbegriper studieplanering, mötestid samt handledarnas för- och efterarbete. Handledare och doktorand förväntas ha regelbundna och planerade möten. Huvudhandledaren ansvarar tillsammans med doktoranden för att den individuella studieplanen är ett levande dokument och verktyg i det dagliga avhandlingsarbetet. Doktorand har rätt till byte av såväl huvudhandledare som biträdande handledare, och behöver inte motivera en sådan begäran.

I OneDrive finns en lista över aktiva handledare och examinatorer vid Institutionen för kulturvård, samt potentiella handledare som för närvarande inte har handledningsuppdrag.

Doktorandexaminator

En doktorandexaminator ska utses av prefekt för varje doktorand i samband med antagningen till utbildning på forskarnivå vid Göteborgs universitet. Examinatorn får inte ingå i handledargruppen. I examinatorns uppgifter ingår att säkerställa att arbete som utförs av doktoranden resulterar i en avhandling som uppfyller de krav som vi förväntar oss från en avhandling vid institutionen för kulturvård. Examinatorn har ett övergripande ansvar för att granska och poängsätta de kurser som ingår i utbildningen. Hen ska vara delaktig vid studieuppföljningen och i samråd med huvudhandledare och doktorand upprätta och revidera den individuella studieplanen.

Vilka som kan komma i fråga för att vara doktorandexaminatorer beslutas av dekan (lista över NatFaks examinatorer finns i OneDrive). Doktorandexaminator ska vara minst docent och anställd vid universitetet. I normalfallet är doktorandexaminatorn en professor. För närvarande har Institutionen för kulturvård fyra doktorandexaminatorer. Fördelningen av examinatorsuppdrag mellan dessa fyra är i nuläget ojäm, och vi strävar efter att jämna ut fördelningen.

Studierektor för forskarutbildningen

Vid institutionen finns en studierektor för utbildning på forskarnivå. Studierektor fungerar som kontaktperson och har en samordnande funktion för alla frågor som rör utbildning på forskarnivå i kulturvård. Studierektor är också ordförande forskarutbildningsrådet (FUR), och ingår i fakultetens forskarutbildningsberedning (FUB). Studierektor ansvarar tillsammans med huvudhandledaren för att nya doktorander får en bra introduktion till forskarutbildningen. Samtliga doktorander erbjuds också varje år möjlighet till utvecklingssamtal med studierektor. I dessa samtal kan bland annat frågor rörande handledning och arbetsmiljö fångas upp.

Bilaga 1

Forskarutbildningsrådet

I forskarutbildningsrådet (FUR) ingår samtliga doktorandexaminatorer, studierektor för utbildning på forskarnivå, prefekt, forskarutbildningsadministratör samt en representant för doktoranderna. I FUR bereds frågor som rör forskarutbildningen såsom antagning, forskarutbildningskurser, examination och seminarieverksamhet. Ordförande är studierektor för utbildning på forskarnivå och gruppen sammanträder normalt tre gånger per termin. I OneDrive finns minnesanteckningar från de senaste tre årens möten.

Referenser

Löfgren, Eva 2021. Avhandlingar i kulturvård, avhandlingar med rötter i kulturvård. I Gunnar Almevik & Christer Gustafsson (red) *Kulturvård: en introduktion*, Göteborg: Bokförlaget Korpen, s 53-77.

Kort introduktion till underlagsdokumenten

Dokumenten i OneDrive ligger samlade i fem mappar: 1 *Styrdokument*, 2 *Doktorandwebb*, 3 *Kurser*, 4 *Utvärdering och uppföljning* samt 5 *Doktorander, handledare, ISP*. I det följande ger in kort introduktion till innehållet i respektive mapp.

1 Styrdokument

Allmän studieplan

Den allmänna studieplanen (ASP) för utbildning på forskarnivå i kulturvård beskriver utbildningens mål och innehåll, regler för behörighet, urval, antagning, finansiering, individuell studieplan samt examination och examensbenämning.

Dokument på GU-nivå

Här ligger GU:s doktorandregler. De regler som rör utbildning på forskarnivå på Göteborgs universitet finns samlade i doktorandreglerna. Inom naturvetenskapliga fakulteten gäller doktorandreglerna med särskilda preciseringar.

Dokument på fakultetsnivå

Här ligger två dokument som är gemensamma för forskarutbildningarna vid Naturvetenskapliga fakulteten: En handbok för antagning av samverkansdoktorander samt ett ramverk för poängsättning av aktiviteter inom forskarutbildningen (på engelska och svenska)

Dokument på institutionsnivå

Här ligger institutionsspecifika dokument av relevans för forskarutbildningen i kulturvård. För det första: checklistor för introduktion av nya doktorander, samt inför disputation. För det andra ligger här institutionens handlings- och verksamhetsplan (HPVP) för de senaste åren, 2019-2021. Dessa planer inkluderar forskarutbildningen och följs successivt upp i samråd med fakulteten. För det tredje ligger här minnesanteckningar från Forskarutbildningsrådets möten de senaste åren.

2 Doktorandwebb

Här ligger pdf-versioner av institutionens och fakultetens interna hemsidor om forskarutbildningen.

3 Kurser (planer, guider, uppgifter, evalueringar)

I denna mapp samlas information rörande doktorandkurser inom forskarutbildningen i kulturvård. Generellt kan nämnas att GU sedan några år har kursplanedatabasen *Fubas* som är avsedd att samla alla forskarutbildningskurser. Genom Fubas har kursplanerna fått en enhetlig form, kurskoder har införts och hanteringen av anmälan och registrering till forskarutbildningskurser har systematiserats.

Forskarutbildningen omfattar 240 hp, varav 60 hp utgörs av kurser. I kursdelen av utbildningen ingår två obligatoriska kurser som är gemensamma för hela fakulteten (introduktionskurs och högskolepedagogisk kurs), och tre kurser som rekommenderas för samtliga doktorander vid institutionen. Därutöver kombineras valbara kurser utifrån respektive doktorands specifika behov och inriktning. I OneDrive är kurserna uppdelade i fakultetsgemensamma respektive institutionsspecifika kurser.

Kurser på fakultetsnivå

En obligatorisk introduktionskurs (NFNF301) 1,5 hp, ges för alla nyantagna doktorander vid naturvetenskaplig fakultet. Obligatorisk är också den högskolepedagogiska baskursen (NFNF303), 5 hp. Kursplaner, kursdokumentation och exempel på uppgifter för dessa kurser ligger i denna mapp. Utöver dessa obligatoriska kurser erbjuder Naturvetenskapliga fakulteten även valbara doktorandkurser, som dock endast sällan läses av doktorander i kulturvård.

Kurser på institutionsnivå

Det finns tre institutionsspecifika kurser som samtliga doktorander i kulturvård rekommenderas att följa:

KVFU101 Teorier och metoder i kulturvård/Theories and methods in conservation, 7,5 hp, ger en översikt över vanligt förekommande teorier och metoder inom ämnet och tränar doktorandernas förmåga att operationalisera forskningsproblem. Kursen är upplagd så att den ska kunna läsas såväl i början som i mitten eller närmare slutet av den enskilda doktorandens forskarutbildning. Samtliga professorer vid institutionen medverkar i kursen. Kursen har hittills givits vid två tillfällen, första gången med Ola Wetterberg som kursansvarig och nu senast våren 2022 med Gunnar Almekvist som kursansvarig. I mappen finns kursplan samt ett dokument med samlad kursdokumentation från det senaste kurstillfället.

KVFU301 Avhandlingen som genre i kulturvård/The thesis as a genre within conservation, 7,5 hp, är en kurs som går ut på att läsa, kritiskt granska och i seminarieform diskutera tidigare avhandlingar i kulturvård och angränsande ämnen. Kursen är upplagd så att den ska kunna läsas såväl i början som i mitten eller närmare slutet av den enskilda doktorandens forskarutbildning. Denna kurs har givits vid tre tillfällen, första gången med delat kursansvar mellan Katarina Saltzman och Ingrid Martins Holmberg, därefter med Katarina Saltzman som kursansvarig. Kursen gavs senast dec 2019-vt 2020, då i något reviderad form. I mappen finns kursplan, exempel på kursuppgifter, utvärderingar mm från det senaste kurstillfället.

KVUFU401 Seminariekurs, 2 hp, bygger på deltagande i institutionens seminarieverksamhet. Doktoranderna kan få max 2 hp per läsår och totalt max 8 hp till doktorsexamen om de deltar i tillräckligt många seminarier. Detta är en kurs som funnits länge, men som först nu fått kursplan och kurskod fastställd i Fubas. I mappen finns kursplan samt, som exempel på institutionens seminarieverksamhet, inbjudningarna till samtliga Högre seminarier under våren 2022. Högre seminariet hålls normalt varannan vecka – denna vår dock något mer sällan. Vid sidan om Högre seminariet som omfattar hela institutionen finns också Hantverksseminariet i Mariestad som normalt hålls en gång per månad.

Utöver de rekommenderade kurserna finns några valbara kurser samt möjlighet att genomföra individuella kurser:

KVUFU201 Att skriva forskningsansökningar/Writing research grant applications, 5 hp, är en kurs som kan läsas löpande, parallellt med andra kurser och avhandlingsskrivande. Kursansvarig är Ola Wetterberg.

Hantverksvetenskaplig forskning, 7,5 hp, är en kurs som ännu saknar kurskod. Den har hittills givits vid ett tillfälle, 2018, med Gunnar Almevik som kursansvarig.

I OneDrive finns också några exempel på planer som upprättats för **Individuella kurser**.

4 Utvärdering och uppföljning

I denna mapp ligger för det första institutionens svar på den självvärdering som årligen genomförs av forskarutbildningarna vid Naturvetenskaplig fakultet, och för det andra sammanställningar av svar på en enkät som genomförs vid fakultetskansliet i samband med spikning av avhandlingar. För det tredje ligger här en rapport från en granskning av Mariestadsmiljön inom Institutionen för kulturvård som genomfördes under 2021 av Pam Fredman.

5 Doktorander, handledare, ISP

Här ligger en lista över samtliga aktiva doktorander i kulturvård, samt en lista över handledare och examinatorer. Det finns också en särskild mapp där individuella studieplaner (ISP) för samtliga nu aktiva doktorander samlats. Den individuella studieplanen ska upprättas i samråd mellan doktorand, handledare och doktorandexaminator och är en överenskommelse om innehållet i respektive doktorands forskarutbildning. Den individuella studieplanen ska vara fastställd av prefekten senast två månader efter antagning till utbildning på forskarnivå, och uppdateras därefter minst en gång per år. Doktorand och handledare ansvarar tillsammans för att den individuella studieplanen är ett levande dokument och används som ett verktyg i det dagliga avhandlingsarbetet.